

HET VEEVOEDERVRAAGSTUK

Omstreeks de eeuwwisseling maakte de Westeuropese landbouw in het algemeen en de Nederlandse landbouw in het bijzonder een ingrijpend aanpassingsproces door.

De openlegging van grote nieuwe productiegebieden deed het aanbod van primaire landbouwproducten (granen) zo sterk toenemen, dat een lonende graanbouw in West-Europa niet meer mogelijk was ~~en nu~~. Tegelijkertijd deed echter de sterk groeiende bevolking en de door industrialisatie toenemende welvaart de vraag naar veredelingsproducten eveneens stijgen, zodat een omschakeling in de richting van veeteelt nieuwe bestaansmogelijkheden opleverde. In Nederland ontstond daardoor de landbouwstructuur, zoals wij die ook thans nog kennen en waarvan de belangrijkste kenmerken zijn, dat veevoeder wordt geïmporteerd en veredelingsproducten worden geëxporteerd.

Een consequentie van deze ontwikkeling is o.m. geweest, dat in de landbouw een veel ruimere werkgelegenheid werd geschapen dan zonder deze ontwikkeling mogelijk zou zijn geweest.

Na de tweede oorlog is de wereldbevolking verder toegenomen. In vele landen is het welvaarts-(consumptie-)niveau ook verder gestegen. Vooral in de Amerikaanse landen is dit het geval. De daardoor ontstane grotere vraag naar veeteeltproducten heeft via hogere prijzen aanleiding gegeven tot uitbreiding van de veestapels. Speciaal ook weer in de Verenigde Staten kan dit worden geconstateerd. Het is thans denkbaar, dat de productie van veevoeder bij deze ontwikkeling ten achter blijft. Voor Amerika betekent dit, dat het exportsurplus aan granen afneemt. Waar ook door allerlei oorzaken de Zuid Amerikaanse landen als exporteur van granen in betekenis inboeten, krimpt het aanbod van granen op de wereldmarkt sterk in.

Uiteraard moet dit belangrijke consequenties hebben voor de graan importerende landen. De vraag rijst, met welke maatregelen deze consequenties kunnen worden tegemoet getreden.

Alvorens hierop nader in te gaan, moet echter worden gewezen op de dringende noodzaak, om onomstotelijk vastgesteld te zien, dat de situatie inderdaad zich in bovengenoemde zin ontwikkelt. Een betrouwbare analyse van de veevoedersituatie op de wereld is daarvoor nodig. De indruk bestaat immers, dat in dit opzicht vaak alarm is geslagen, op grond van sterk subjectieve waarnemingen. Moet echter worden aanvaard, dat de situatie werkelijk zo is, dan is de vraag van belang, of deze tijdelijk zal zijn of van blijvende aard. Enerzijds is het nl. zeer goed denkbaar, dat de schaarste aan voedergranen in de nieuwe productiegebieden via de hoge prijzen aanleiding geeft tot een sterke productieuitbreiding, zodat na verloop van tijd de importmogelijkheden weer zullen toenemen. Is hier echter sprake van een wezenlijke structuurverandering, waarbij de veredeling van granen tot dierlijke producten ook voor de toekomst in de vroegere graan-exportlanden zelf gebeurt, dan zullen de Europese landen zich blijvend moeten instellen op deze gewijzigde omstandigheden. Hierbij is het van betekenis, dat in de V.S. de dierlijke productie in verschillende opzichten efficiënter geschiedt, dan in de Europese landen. De mogelijkheid, dat de Amerikaanse landen als belangrijke exporteur van dierlijke producten gaan optreden, is evenmin denkbeeldig, doch het lijkt voorbarig om hiermede reeds thans rekening te houden.

Nemen wij thans als uitgangspunt, dat in de komende jaren de wereldmarkt voor granen (en substituerende producten) zeer krap zal

worden. Dit zal zich uiteraard uiten in een zeer hoge prijs voor deze producten. Om een uitgangspunt te vinden voor het te voeren beleid kan nu worden uitgegaan van de situatie, welke zich bij vrij ruilverkeer zal voordoen. Vervolgens moet de beschouwing meer worden aangepast aan de concrete situatie.

Bij een vrij internationaal ruilverkeer zal een schaarste aan veevoeder zich uiten in hoge importprijzen. Voor West-Europa, dat als eenheid gezien importeur is van primaire landbouwproducten, zal dit leiden tot een evenwichtsverstoring. De verdelingsmarge zal nl. zeer klein worden. Bij een vrij ruilverkeer zal dit evenwicht langs verschillende wegen kunnen worden hersteld.

1. De kleine verdelingsmarge zal een inkrimping van de dierlijke productie veroorzaken, welke via hogere prijzen moet leiden naar consumptiebeperking voor dierlijke producten. Een kleinere werkgelegenheid in deze sector van de agrarische sector zal hiervan een onvermijdelijk gevolg zijn.

2. De hoge prijzen voor de primaire landbouwproducten zal de voortbrenging daarvan zeer rendabel maken. (Deze rentabiliteit is bij de huidige situatie reeds groot.) De mogelijkheden tot uitbreiding zijn in West-Europa evenwel veel minder groot dan bijv. in de Amerikaanse landen. Productieverhoging zal hier in hoofdzaak slechts kunnen worden verkregen door omschakeling naar intensieve, doch veel opbrengende gewassen. Zoals nader zal worden aangetoond, wordt een dergelijke omschakeling rendabeler naarmate het prijsniveau van de producten hoger ligt.

In dit verband kan nog worden opgemerkt, dat deze ontwikkeling de rentabiliteit van de landbouw als geheel gezien zeer ten goede komt. Bij een specialisatie in de richting van akkerbouw enerzijds en veredelingsbedrijf anderzijds kan echter toch de rentabiliteit van de laatste (tijdelijk) zeer ongunstig worden.

In het algemeen kan dus het wegvallen van de import in West-Europa worden gecompenseerd door verhoging van de bodemproductie en verlaging van de consumptie van dierlijke producten. Het is zonder meer duidelijk, dat deze ontwikkeling speciaal de positie van landen als Denemarken en Nederland zal aantasten. Consumptiebeperking zal in de eerste plaats zich uiten in de importbehoefte van de landen, welke vanouds zijn aangewezen op import van dierlijke producten. Verwacht mag echter worden, dat het prijsniveau van veredelingsproducten zich op een zodanig niveau zal handhaven, dat voortbrenging van grondstoffen hiervoor zeer rendabel zal blijven.

In het licht van bovenstaande beschouwing zal nu moeten worden beoordeeld, welke maatregelen eventueel voor de Nederlandse situatie van belang kunnen zijn.

De schaarste op de wereldmarkt zal zich dus uiten in hoge importprijzen. Dit hoge prijsniveau zal zoveel mogelijk tot uiting moeten komen in de binnenlandse prijzen, daar hierdoor de beste stimulans wordt verkregen tot verhoging van eigen bodemproductie. Het deviezenvraagstuk is in dit verband niet onoplosbaar. De schaarste aan dollarvaluta mag niet tot consequentie hebben, dat de import zonder meer wordt beperkt "omdat er geen deviezen zijn". Wel kan de relatieve schaarste aan bepaalde valuta tot uitdrukking worden gebracht in de prijs, waartegen de import wordt doorgegeven.

Subsidiering van de import werkt economisch gezien uiteraard averechts en kan bij deze gedachtengang dan ook niet worden aanvaard.

Bij het reeds hoge niveau van de ha-opbrengsten in de Nederlandse akkerbouw mag, ook bij zeer hoge prijzen, niet worden verwacht, dat in de richting van verhoging van deze opbrengsten veel zal worden bereikt. Bij een hoog prijsniveau wordt omschakeling naar veel-opbrengende gewassen echter aantrekkelijker, i.c. graan naar hakvruchten

en maïs. Het volgende voorbeeld kan dit duidelijker maken. Daarbij is uitgegaan van de stelling, dat er een zeker verband bestaat tussen bijv. de prijs van haver en die van aardappelen, omdat het substitueerbare producten betreft. Betrokken op de varkensmesterij kan deze prijsverhouding worden gesteld op 1 : 5.

prijsniveau	I: graan	f. 30,-	aardappelen	f. 6,-
"	II: "	f. 50,-	"	f. 10,-

	graan	aardappelen
productiekosten per ha	650,-	1600,-
opbrengst in kg	2750 kg	27000 kg
geldopbr.prijsniv. I	825,-	1620,-
winst per ha prijsniv. I	175,-	20,-
geldopbr.prijsniv. II	1375,-	2700,-
winst per ha	725,-	1100,-

In het algemeen kan men dit resultaat ook als volgt formuleren: Bij de per ha meer opbrengende gewassen dient de hogere opbrengst te worden gesteld tegenover de hogere kosten. Hoe hoger de prijs per eenheid voederwaarde is, hoe gunstiger de verhouding tussen de meeropbrengst en meerkosten wordt.

Het is zeer goed denkbaar, dat de praktijk niet volledig en direct deze regel volgt; er bestaat in de landbouw nl. steeds een zekere traagheid in economische reacties, o.m. doordat zij sterk door de traditie wordt beheerst.

Indien dus voor de komende jaren schaarste aan veevoeder met redelijke zekerheid wordt verwacht, kan het verantwoord zijn, dat de overheid stimulerend optreedt: in de eerste plaats langs de weg der voorlichting en propaganda. Terloops zij hier genoemd, dat bij hoge veevoederprijzen verbetering van de voederefficiëncy en voederconservering van steeds groter betekenis wordt.

Zelfs is het in deze situatie ook zuiver economisch verantwoord te achten, dat bijv. door bij subsidiëring de teelt van hakvruchten, maïs enz. wordt gestimuleerd. Hiertegenover, doch in dezelfde richting werkend, kan in principe genoemd worden een arealheffing op voedergranen, welke voor haver en gerst bijv. hoger kan worden gesteld dan voor rogge (in verband met nagewassen).

Een volgens punt is de vraag, of de distributie van veevoeder dient te worden gehandhaafd. Distributie is een noodzakelijk complement van prijsbeheersing. Indien echter op grond van het voorgaande vrije prijsvorming in de veevoedersector wordt bepleit, dan houdt dit dus tevens in, dat voederdistributie niet meer noodzakelijk is en ook geen zin meer heeft.

In deze beschouwingen dient onderscheid te worden gemaakt tussen de rundveehouderij voor zover deze gebaseerd is op obligaat grasland en de overige dierlijke productie. Deze vorm van rundveehouderij kan in dit verband eigenlijk geen veredelingsbedrijf worden genoemd. Er bestaat nl. geen keuzemogelijkheid tussen verkoop van het bodemproduct en de omzetting daarvan in dierlijke producten. Zolang er voldoende afzetmogelijkheden van zuivelproducten bestaan, is het uiteraard ook van betekenis, dat de graslandexploitatie wordt geïntensiveerd in de richting van meer wintervoerwinning, waardoor als het ware elders bouwland vrij komt.

Het scheuren van grasland, waar dit mogelijk is, zal ook ontspanning van de situatie bevorderen. Bij hoge prijzen van akkerbouwproducten

in verhouding tot melk zal bouwland ook meer kunnen opbrengen dan graasland. Ter overwinning van economische traagheid kan ook hier een tijdelijke subsidiëring verantwoord zijn.

Bij geheel of gedeeltelijk wegvallen van de import zal uiteindelijk, hoe dan ook, een nieuw evenwicht moeten worden bereikt tussen de hoeveelheid beschikbaar veevoeder en de omvang van de veestapel. Bovengenoemde maatregelen gaan in de richting van hogere veevoederproductie.

Doelbewuste beperking van de veestapel is niet gewenst uit een oogpunt van werkgelegenheid in de landbouw en economisch ook niet noodzakelijk, zolang de prijs der producten nog zodanig is, dat de kostprijs, waarin het binnenlandse voeder tegen kostprijs is opgenomen, wordt gedekt. Dat dit punt wordt bereikt is zeer onwaarschijnlijk. Wel dient op een gegeven moment de import van veevoeder te worden gestopt, zodra de prijs daarvan geen veredelingsmarge meer overlaat.

Terwille van een maximale productie zullen voorts de te maken opbrengsten bij export zoveel mogelijk aan de producenten dienen te worden doorgegeven.

Tenslotte dienen ook de sociale gevolgen van bovengeschetste politiek in de beschouwing te worden betrokken.

In eerste instantie kunnen de consequenties voor de loon- en prijspolitiek hier buiten beschouwing blijven. Echter ook binnen de landbouw liggen sociale problemen. In de eerste plaats is daar de verhouding akkerbouw-veehouderij.

Het zuivere veehouderijbedrijf zal bij deze ontwikkeling gedrongen worden in de richting van eigen wintervoorziening, eventueel door inkrimping van de veebezetting. Een hoog prijsniveau voor de dierlijke producten zal dan ook het veehouderijbedrijf rendabel kunnen houden. Overigens zal, gegeven de economische situatie, moeten worden aanvaard, dat de akkerbouw winstgevender is dan de dierlijke productie.

Indien de veredelingsmarge voor varkens en kippen te klein wordt, zal het grotere gemengde bedrijf moeten overgaan tot inkrimping van de veestapels; het kan dan echter profiteren van de hoge verkoopprijzen van akkerbouwproducten.

Het probleem vormt hier het kleine bedrijf, dat slechts een bestaansbasis kan vinden door de veredeling zelf. Dit bedrijf komt in een uitgesproken slechtere positie. Een min of meer directe steun is in deze goddachtongang waarschijnlijk de meest begaanbare weg.